KORDUMA KIPPUVAD KÜSIMUSED RIIGIABI JA VÄHESE TÄHTSUSEGA ABI KOHTA

1. Kuidas tunda ära riigiabi?

Riigiabi mõiste tuleneb Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 107 lõikest 1, kuid täpset definitsiooni seal ei anta. Artikli 107 lõikest 1 on tuletatud 4 kriteeriumit (vahel ka 5 või 6 kriteeriumit), mis kõik peavad olema täidetud üheaegselt, et toetus või soodustus oleks riigiabi.

Kui vastus järgmisele **neljale** küsimusele on „jah“, on peaaegu kindlasti tegemist riigiabiga:

1) Kas abi antakse riigi poolt või riigi vahenditest?
   - Riigi all mõistetakse nii riiki otseselt kui ka kohalikku omavalitsust.
   - Riigi vahendite all aga nt riigi kontrolli all olevat asutust või organisatsiooni. Samuti on riigi vahenditega tegemist, kui abi antakse maksusoodustusena või tegemist on struktuurivahenditega.

2) Kas abi annab majandusliku eelise selle saajale võrreldes teiste ettevõtjatega?
   - Esmalt peab vaatama, kas tegemist on ettevõtjaga ehk kas abisaaja tegeleb majandustegevusega. Majandustegevus on mistahes tegevus, mis seisneb kaupade ja teenuste pakkumises turul. Tähtis ei ole abisaaja juriidiline vorm, omandivorm või kasumi teenimine – ka spordiklubi, kohaliku omavalitsuse üksus või mittetulundusühing võib tegeleda majandustegevusega, kui ta pakub kaupu või teenuseid. Kui üksus tegeleb nii majandustegevuse kui mittemajandustegevusega, loetakse teda ettevõtjaks vaid seoses majandustegevusega.
   - Eeliseks loetakse iga majanduslikku kasu, mida ettevõtja ei oleks saanud tavalistes turutingimustes, s.o ilma riigi sekkumiseta. Eeliseks loetakse mitte ainult toetust, vaid ka sooduslaenu, riigivara kasutada andmist alla turuhinna jms. Eelise välistab, kui riik käitub nagu seda teeks sarnane turuoperaator.

3) Kas abi on valikuline?
   - Valikulisusele viitab, kui abi on ette nähtud vaid teatud ettevõtjatele (näiteks ainult väikestele ettevõtjatele) või ettevõtjate grupile (nt ühe sektori ettevõtjatele) või ainult ühe piirkonna ettevõtjatele. Valikulisusega on samuti tegemist siis, kui abi antakse kaalutlusõiguse alusel, mitte automaatsed (näiteks kui toetuse saamiseks tuleb esitada taotlus ja taotlust rahuldatakse, kui teatud tingimused on täidetud).

4) Kas abi moonutab või võib moonutada konkurentsi ja mõjutada kaubandust liikmesriikide vahel?
   - Kui abi tugevdab või parandab abisaaja positsiooni võrreldes tema konkurentidega, siis tõenäoliselt on tegemist kasvõi potentsiaalse konkurentsi moonutamisega. Praktilistel kaalutlustel eeldatakse, et kui riik annab ettevõtjale rahalise eelise liberaliseeritud sektoris, kus on või võib olla konkurents, on tegemist konkurentsi moonutamisega. See, et abi saav ettevõtja või antav abisumma on väike, ei välista iseenesest liikmeriikidevahelise konkurentsi moonutamise ohtu.
   - Abi võib mõjutada liikmesriikide vahelist kaubandust isegi siis, kui abisaaja ei osale vahetult piiriüleses kaubanduses, kuna võib muuta teiste liikmesriikide ettevõtjate turule sisenemise keerulisemaks.

- Siiski on Euroopa Komisjon mitmel juhul leidnud, et teatud tegevustel on vaid kohalik mõju ning seetõttu ei mõjuta selliste tegevuste toetamine ka liikmesriikide vahelist kaubandust. Näited komisjoni otsuste kohta, kus komisjon tuvastas, et toetus ei ole suuteline mõjutama liikmesriikide vahelist kaubandust ja seega ei ole tegemist riigiabiga on toodud riigiabi mõiste teatise punktis 197.

Euroopa Komisjon on oma 2016. a riigiabi mõiste teatises selgitanud põhjalikult kõiki 4 kriteeriumit.

Kasuta riigiabi tuvastamiseks all olevat skeemi:

1. Kas tegemist on ettevõtjaga?
2. Kas tegemist on majandustegevusega?
3. Kas abi antakse riigi (sh KOVi) poolt või vahenditest (toetusena, sooduslaenuna, madalama rendihinnana, garantiina vms)?
4. Kas ettevõtja saab eelise võrreldes konkurentidega (sh kas kaetakse ettevõtja kulud, mida ta tavaolukorras oleks ise pidanud katma?)?
5. Kas abi on valikuline, s.o kas tegemist on ühele ettevõtjale, ettevõtjate grupile, teatud piirkonna ettevõtjatele suunatud meetmega?
6. Kas abi võib kasvõi potentsiaalselt moonutada konkurentsi ja kaubandust EL liikmeriikide vahel?

Kui toetus, soodustus vms kvalifitseerub riigiabiks, tuleb abi andmisel järgida Euroopa Liidu riigiabi reegleid. Täpsemalt vaata Rahandusministeeriumi riigiabi kodulehel asuvast riigiabi käsiraamatust.

Küsimuste korral tuleks pöörduda Rahandusministeeriumi riigihangete ja riigiabi osakonna poole aadressil riigiabi@fin.ee .

2. Mis on vähese tähtsusega abi?

Vähese tähtsusega abi on väikeses mahus antav abi, mille kohta Euroopa Komisjon on leidnud, et see ei mõjuta liikmesriikide vahelist konkurentsi ja kaubandust.

Vähese tähtsusega abi võib anda kuni 200 000 eurot kolme järjestikuse majandusaasta jooksul ühe ettevõtja (vt *ühe ettevõtja* mõiste kohta punktid 3 ja 4) kohta. Kolm järjestikkust majandusaastat hõlmab jooksvat aastat ja kahte eelmist aastat. Tähele tuleb panna, et ülempiir 200 000 euro kehtib kõigist erinevatest allikatest antud vähese tähtsusega abi kohta kokku. Näiteks, kui ettevõtja on saanud vähese tähtsusega abi nii Keskkonnainvesteeringute Keskusest kui ka Töötukassast, siis need toetused kokku ei tohi ületada 200 000 eurot.

Maanteetranspordi ettevõtjatele kehtiv vähese tähtsusega abi ülempiir on 100 000 eurot kolme aasta jooksul ettevõtja kohta.

Põllumajandustoodete tootmiseks ja kalandussektori ettevõtjatele kehtivad erinevad vähese tähtsusega abi piirmäärad (vastavalt 25 000 eurot ja 30 000 eurot kolme aasta jooksul ettevõtja kohta).

Vähese tähtsusega abi vaba jäägi arvestus on otsuse põhine ehk loeb aasta, mil abi andja tegi vastava otsuse (või sõlmis lepingu vms) abi anda, mitte väljamakse põhine.

Vähese tähtsusega abi kohta loe täpsemalt Rahandusministeeriumi riigiabi kodulehelt.

Ettevõtja vähese tähtsusega abi vaba jääki ehk kui palju on ettevõtja saanud vähese tähtsusega abi ja kui palju tal oleks veel võimalik sellist abi saada saab kontrollida Rahandusministeeriumi kodulehel olevast päringust.

Vähese tähtsusega abi andmise siseriiklikud protseduurireeglid on sätestatud konkurentsiseaduse §-s 33.

3. Mida loetakse „üheks ettevõtjaks" vähese tähtsusega abi andmisel? Kas ettevõtja võrdub juriidilise isikuga?

Vähese tähtsusega abi ülempiir kehtib ühe ettevõtja kohta. Riigiabi (sh vähese tähtsusega abi) kontekstis käsitatakse ettevõtjana majandustegevusega tegelevat üksust sõltumata tema vormist (AS, OÜ, aga ka MTÜ, SA jt). Seejuures on oluline tähele panna, et majandusüksus ei võrdu juriidilise isikuga. Kui füüsiline isik tegeleb majandustegevusega, siis loetakse ka teda ettevõtjaks.

Vähese tähtsusega abi mõistes loetakse *üheks ettevõtjaks* kõiki ettevõtteid, mille vahel esineb vähemalt üks alltoodud seostest (vt näiteks vähese tähtsusega abi määruse artikkel 2 punkt 2):

a) ettevõte omab teises ettevõttes aktsionäride või osanike häälteenamust;
b) ettevõttel on õigus ametisse määrata või ametist vabastada enamikku teise ettevõtte haldus-, juht- või järelevalveorgani liikmetest;
c) ettevõttel on õigus rakendada teise ettevõtte suhtes valitsevat mõju vastavalt teise ettevõttega sõlmitud lepingule või selle asutamislepingule või põhikirjale;
d) ettevõte, mis on teise ettevõtte aktsionär või osanik, kontrollib vastavalt kokkuleppele teiste aktsionäride või osanikega üksi sellise ettevõtte aktsionäride või osanike häälteenamust.

Üheks ettevõtjaks loetakse ka ettevõtteid, mis on eelnevas neljas punktis kirjeldatud suhtes ühe või enama muu ettevõtte kaudu.

Ühe ettevõtja mõistest tulenevalt ei kehti vähese tähtsusega abi ülempiir tingimata ühe juriidilise isiku kohta, vaid arvestatakse sidusettevõtjate puhul kogu grupi (muuhulgas kontserni) peale.

4. Kas vähese tähtsusega abi puhul võib sidusettevõtjaks olla ka füüsiline isik?

Riigiabiõiguses tähendab ettevõtja iga isikut, kes tegeleb majandustegevusega. Järelikult võib ettevõtja olla ka füüsiline isik. Seejuures võib enamusomanikust füüsiline isik ühendada erinevaid juriidilisi isikuid üheks majandusüksuseks (*üheks ettevõtjaks*).

Euroopa Kohus on majandusüksuse mõiste sisustamisel leidnud, et kui üks isik teist kontrollib, sekkudes otseselt või kaudselt tema juhtimisse, käsitatakse neid üksusi omavahel seotuna ehk ühe majandusüksusena[1].

Siiski ei piisa osaluste (isegi kontrollosaluste) omamisest, et nende osaluste omaniku tegevust lugeda majandustegevuseks, kui see tähendab vaid aktsionäriks või osanikuks olemisega kaasnevate õiguste kasutamist ning (olenevalt olukorrast) dividendide saamist, mis on lihtsalt omandi viljad. Seevastu kui

[1] Euroopa Kohtu 10. jaanuari 2006. aasta otsus kohtuasjas Cassa di Risparmio di Firenze SpA ja teised, C-222/04, ECLI EU:C:2006:8.

kontrollosalust omav isik ka tegelikult seda äriühingut kontrollib, sekkudes otseselt või kaudselt äriühingu juhtimisse, tuleb isikut lugeda majandustegevuses osalevaks[2].

Euroopa Komisjoni selgituste kohaselt, kui füüsiline isik omab äriühingus enamusosalust ja osaleb mis tahes vormis äriühingu juhtimises (nagu hääleõigus, juhatuse nimetamine, nõukogus osalemine) loetakse selle isiku tegevust majandustegevuseks.

Seega tuleb ka juhul, kui füüsilise isiku puhul on tegemist ettevõtjaga, lugeda tema enamusosalusega äriühinguid üheks majandusüksuseks ehk üheks ettevõtjaks.

Füüsilisest isikust kui sidusettevõtjast vähese tähtsusega abi andmisel loe täpsemalt Rahandusministeeriumi riigiabi kodulehelt (vt Juhis füüsilisest isikust kui sidusettevõtjast VTA andmisel).

5. Mida teha, kui kavandatakse riigiabi või vähese tähtsusega abi andmist?

Abimeetme kavandamisel on vaja eelnevalt analüüsida, kas meede võib sisaldada riigiabi (vt küsimus nr 1)

Kui vastus on "jah, meede sisaldab või võib sisaldada riigiabi andmist", on vaja kindlaks teha, millisel eesmärgil ehk milliste Euroopa Komisjoni suuniste, raamistike, teatiste või grupierandi määruste alusel abi anda saaks. Selleks on Rahandusministeeriumi riigiabi kodulehel asuva riigiabi käsiraamatu osas IV toodud tabeli kujul kokkuvõtted enim rakendatavatest abi andmise tingimustest.

Eristada tuleb riigiabi, mis vastab Euroopa Komisjoni riigiabi üldise grupierandi määruse tingimustele (vt grupierandiga hõlmatud riigiabist täpsemalt ka Rahandusministeeriumi riigiabi kodulehelt) ja riigiabi, mille andmiseks on vajalik eelnevalt taotleda Euroopa Komisjoni luba.

Grupierandiga hõlmatud riigiabi kohta riigiabi andmise loa taotlust esitada pole vaja, selle asemel tuleb koostada grupierandi teatis, mis peab Euroopa Komisjonini jõudma hiljemalt 20 tööpäeva pärast abikava rakendumist (s.o näiteks 20 tööpäeva pärast ministri määruse jõustumist). Grupierandi teatise esitamisega seonduvad protseduurireeglid on sätestatud konkurentsiseaduse §-s 34^2.

Kui abimeede ei lähe üldise grupierandi määruse alla, siis tuleb esitada Euroopa Komisjonile riigiabi loa taotlus. Riigiabi loa taotlemisega seotud protseduurireeglid on sätestatud konkurentsiseaduse §-s 34^1 (riigiabi loa taotlus = riigiabi teatis). Arvestada tuleb sellega, et riigiabi loa saamine on pikk protsess, mis võib kesta ca aasta. Erisustest riigiabi loa taotlemisel seoses COVID-19 kriisiabi andmisega vaata täpsemalt riigiabi kodulehelt „COVID-19 abi andmise võimalused ja otsused". Enne loa saamist ei tohi abi andmisega alustada.

Riigiabi ja grupierandi teatiste esitamine toimub elektrooniliselt Euroopa Komisjoni veebipõhise süsteemi SANI2 kaudu. Täpsem teave on Rahandusministeeriumi riigiabi kodulehel aadressil https://www.fin.ee/riigihanked-riigiabi-osalused-kinnisvara/riigiabi/riigiabi-teatiste-esitamise-kord-ja-vormid.

6. Mis on abikava?

[2] Euroopa Kohtu 10. jaanuari 2006. aasta otsus kohtuasjas Cassa di Risparmio di Firenze SpA ja teised, C-222/04, ECLI EU:C:2006:8.

Abikava mõiste on defineeritud Euroopa Nõukogu määruse (EL) 2015/1589 artikli 1 punktis d:

„abikava"– mis tahes õigusakt, mille alusel võidakse ilma edasiste rakendusmeetmeteta anda individuaalset abi õigusaktis üldiselt ja abstraktselt määratletud ettevõtjatele, ja mis tahes õigusakt, mille alusel võidakse anda eriprojektiga sidumata abi ühele või mitmele ettevõtjale määramata ajaks ja/või määramata ulatuses.

Eesti kontekstis on abikavaks tavaliselt nt määrus, käskkiri, finantseerimise kord, aga ka seadus, mille alusel võib teatud kindlatel tingimustel anda riigiabi või vähese tähtsusega abi mitmele ettevõtjale.

7. Mis on üksikabi?

Üksikabi (ka „individuaalne abi" või „sihtotstarbeline üksiksabi") on defineeritud Euroopa Nõukogu määruse (EL) 2015/1589 artikli 1 punktis e:

„individuaalne abi"– abi, mida ei anta abikava raames, ja abikava raames antav abi, millest tuleb teatada.

Üksikabi andmiseks sõlmitakse tavaliselt leping.

8. Mis on väikese ja keskmise suurusega ettevõte

Väikese ja keskmise suurusega ettevõtte määramisel tuleb arvesse võtta järgmisi kriteeriumeid:

Suurus	ja	Vahendid
• Töötajate arv		• Omandisuhted
• Käive		• Partnerlus
• Bilansimaht		• Seosed

Euroopa Komisjon loeb väikese ja keskmise suurusega ettevõtteks (VKE) ettevõtet, mis vastab järgmistele kriteeriumidele:

Keskmise suurusega ettevõte
- vähem kui 250 töötajat;
- aastakäive ei ole suurem kui 50 miljonit eurot või aasta bilansimaht ei ületa 43 miljonit eurot
- ettevõte on autonoomne*

Väikese suurusega ettevõte
- vähem kui 50 töötajat;
- aastakäive ei ole suurem kui 10 miljonit eurot või aasta bilansimaht ei ületa 10 miljonit eurot;
- ettevõte on autonoomne*
-

* *Autonoomne ettevõte tähendab, et ta on kas täielikult iseseisev (s.t tal ei ole osalust teistes ettevõtetes ja ühelgi ettevõttel ei ole osalust selles ettevõttes) või tema osalus teises ettevõttes või teise ettevõtte osalus selles ettevõttes on väiksem kui 25%.*

Kui tegemist ei ole autonoomse ettevõttega, tuleb VKE määramisel arvesse võtta ka seotud ettevõtte ja/või partnerettevõtte andmed:

- ettevõtte andmetele tuleb liita 100% tütar- või emaettevõtte (seotud ettevõtte) andmed;

- kui ettevõttega seotud ettevõttel on omakorda seotud ettevõtteid, siis nende andmed tuleb ka 100% arvesse võtta;
- kui ettevõttega seotud ettevõttel on partnerettevõtteid, siis tuleb seotud ettevõtte andmetele liita ka tema partneri andmed vastavalt osalusele;
- kui ettevõttel on partnerettevõtteid (osalus 25-50%), tuleb lisada vastavalt osaluse suurusele ka partnerettevõtte andmed;
- kui partnerettevõttel on omakorda seotud ettevõtteid (osalus >50%), tuleb eelnevalt partnerettevõtte ja temaga seotud ettevõtte andmed liita;
- partnerettevõtte partnerettevõtete andmeid arvutuses arvesse võtta ei tule.

Täpsemalt saab VKEde määratluse kohta lugeda Rahandusministeeriumi riigiabi kodulehel asuvast VKE määramise juhendist.

9. Kas riigiabi või vähese tähtsusega abi võib anda eksporditegevusteks?

Ei, vastavalt WTO reeglitele on ekspordiabi andmine keelatud.

Ekspordiabi on defineeritud kui abi, mida antakse tegevuseks, mis on seotud ekspordiga kolmandatesse riikidesse või liikmesriikidesse, täpsemalt selline abi, mis on vahetult seotud eksporditavate koguste, turustusvõrgu loomise ja toimimise või muude eksportimisest tulenevate jooksvate kuludega (vt nt Euroopa Komisjoni määruse nr 1407/2013 artikli 1 lõike 1 punkt d). Samuti on keelatud abi, mille tingimuseks on kodumaiste toodete kasutamine importtoodete asemel (vt samas, artikli 1 lõike 1 punkt e).

Ekspordiabi all peetakse silmas nt abi, millega rahastatakse turustusvõrgu loomist ja toimimist teistes liikmesriikides või kolmandates riikides, samuti ekspordijuhi palgakulude katmist.

Abi, millega kaetakse messidel osalemise kulud või uue toote turule toomiseks või olemasoleva toote teises liikmesriigis või kolmandas riigis asuvale uuele turule viimiseks vajalike uuringute või nõustamisteenuste kulud, ei loeta ekspordiabiks.

Samuti ei loeta ekspordiabiks investeeringuabi eksportivale ettevõttele, kui sellise abi andmine ei ole seotud eksporditavate kogustega (vt Euroopa Kohtu kaasus C-518/16).

10. Kas riigiabi reeglid kehtivad ka struktuuritoetuste puhul?

Struktuuritoetuste puhul on samuti tegemist riigi vahenditega, kuna riigi ametiasutused võivad neid vahendeid kasutada omal äranägemisel (eriti seoses abisaajate valikuga). Seega tuleb ka struktuuritoetuste puhul arvestada riigiabi reeglitega.

11. Milliseid vahendeid ei peeta riigi vahenditeks?

Vahetult Euroopa Liidu programmidest nagu Horisont 2020, COSME või Euroopa Investeerimispanga ja Euroopa Investeerimisfondi vahenditest antavaid toetusi ei loeta riigi vahenditeks, kuna riigi ametiasutustel puudub igasugune kaalutlusõigus nende andmise osas. Seega eelnimetatud toetused ei ole riigiabi.

Kui aga riik kaasfinantseerib nt Horisont 2020 raames saadud projekti, loetakse riiklik kaasfinantseerimine riigiabiks.

12. Projekti kallinemine, riigiabi ergutav mõju

Riigiabi ei tohi anda, kui abil puudub ergutav mõju. See tähendab, et taotleja ei tohi alustada projekti tegevustega (sh ei tohi sõlmida lepinguid, võtta siduvaid kohustusi jms) enne, kui ta on esitanud abi andjale taotluse abi saamiseks.

Kui pärast taotluse esitamist ja abi andja poolt toetuse rahuldamise otsuse tegemist selgub, et projekti kulud on suurenenud (nt riigihanke tulemusel), siis abi andja ei tohiks toetust suurendada, kuna Euroopa Komisjoni arvamusel puudub (uuel) abil ergutav mõju.

Kui on võimalus, et projekti kulud võivad võrreldes esialgselt taotletuga suureneda, tuleks seda kajastada juba algses taotluses ning ka abi andja peab taotluse rahuldamise otsuses sellise võimaluse sätestama (sh maksimaalse võimaliku abisumma ja kui asjakohane, maksimaalse abi osakaalu).

13. Eesti regionaalabi kaart 2022-2027 ja regionaalabi osakaalud piirkonniti

a. Milleks võib anda regionaalabi?

Regionaalabi eesmärk on toetada Euroopa Liidu ebasoodsamas olukorras olevate piirkondade majandusarengut. Regionaalabi võib anda investeeringuteks või investeeringutega seotud töökohtade loomiseks (sh palgakulude katmiseks). Riigiabi regionaalarenguks võib anda vaid EL toimimise lepingu (ELTL) artikkel 107 lõige 3 punkti a või punkti c piirkondades (edaspidi ka A piirkond ja C piirkond).

Euroopa Komisjon võib pidada ELTL artikli 107 lõike 3 punktide a ja c tähenduses siseturuga kokku sobivaks järgmist liiki riigiabi:
a) riigiabi majandusarengu edendamiseks niisugustes piirkondades, kus elatustase on erakordselt madal või kus valitseb tõsine tööpuudus, ja artiklis 349 osutatud piirkondades, ning
b) riigiabi teatud majanduspiirkondade arengu soodustamiseks Euroopa Liidus.
Sellist liiki riigiabi nimetataksegi regionaalabiks.

b. Mida tähendab piirkond a või c?

A ja C piirkonnad on EL siseturu kõige ebasoodsamas olukorras olevad piirkonnad.

A piirkondade hulka kuuluvad EL äärepoolseimad piirkonnad (ELTL artikli 349 osutatud piirkonnad ehk Guadeloupe, Prantsuse Guajaana, Martinique, Mayotte, Réunion, Assoorid, Madeira ja Kanaari saared) ja piirkonnad, mille SKP elaniku kohta on 75% ELi keskmisest või vähem (ehk piirkonnad, kus elatustase on erakordselt madal või valitseb tõsine tööpuudus).

C piirkonnad on samuti üldjuhul ebasoodsamas olukorras, aga vähemal määral. Vastavalt Euroopa Komisjoni regionaalabi suunistele jagatakse C piirkonnad:
- *eelnevalt kindlaksmääratud C piirkondadeks* (endised A piirkonnad ja hõredalt asustatud alad) ja
- *eelnevalt kindlaksmääramata punkti C piirkondadeks* (liikmesriik peab Euroopa Komisjonile tõendama, et selline ala vastab teatavatele sotsiaalmajanduslikele tingimustele).

Euroopa Komisjoni regionaalabi suunistes on esitatud ka reeglid, millest lähtudes liikmesriigid saavad koostada regionaalabi kaarte, et määrata kindlaks geograafilised alad, kus ettevõtetel on võimalik saada regionaalabi (abi saavad piirkonnad) ja millisel määral (abi osakaal).

c. Missugune on Eesti regionaalabi kaart 2022-2027 ja regionaalabi osakaalud?

Perioodil 2004-2021 oli kogu Eesti territoorium A piirkond. Alates 1.01.2022 muutus kogu Eesti territoorium C piirkonnaks. Põhjus on Eesti SKP kasv võrreldes EL-27 keskmise SKP-ga - Eesti SKP elaniku kohta ületas aastatel 2016-2018 (võrdlusperiood) 75% EL-27 keskmisest SKPst.

Seoses muutumisega C piirkonnaks vähenesid ka maksimaalsed regionaalabi andmise osakaalud.

Euroopa Komisjon on kinnitanud Eesti regionaalabi kaardi aastateks 2022-2027. Regionaalabi kaardi moodustavad liikmesriigi need piirkonnad, kus on vastavalt regionaalabi suunistele lubatud anda regionaalabi ning regionaalabi maksimaalsed osakaalud abikõlblikest kuludest ettevõtja kohta.
Eesti regionaalabi kaardi järgi on kogu Eesti territoorium endiselt abikõlblik, regionaalabi maksimaalne osakaal on piirkonniti diferentseeritud järgmiselt:

- suurettevõtja puhul 20% (2022-2024) ja 15% (2025-2027), Kirde-Eestis 25% ja Lõuna-Eestis 20% (kogu perioodil)
- keskmise suurusega ettevõtja puhul 30% (2022-2024) ja 25% (2025-2027), Kirde-Eestis 35% ja Lõuna-Eestis 30% (kogu perioodil)
- väikeettevõtja puhul 40% (2022-204) ja 35% (2025-2027), Kirde-Eestis 45% ja Lõuna-Eestis 40% (kogu perioodil).

Kirde-Eesti hõlmab Ida-Viru maakonda.
Lõuna-Eesti hõlmab Jõgeva, Põlva, Tartu, Valga, Viljandi, Võru maakondi.

14. **Kuidas toimub ebaseadusliku riigiabi tagasinõudmine?**

Ebaseadusliku või väärkasutatud riigiabi tagasinõudmise reeglid on sätestatud konkurentsiseaduse (KonkS) §-s 42. Reeglite sisu on lühidalt kirjeldatud Rahandusministeeriumi veebilehel (vt Konkurentsiseaduse muudatustest (alates 1.07.21)).

KonkS muudatused jõustusid 01.07.21 ning kohalduvad täies mahus pärast nimetatud kuupäeva antud abi tagasinõudmise juhtumitele kõikides valdkondades, välja arvatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seadusega reguleeritud põllumajandustoodete tootmise, töötlemise ja turustamisega ning metsandusega seotud abi suhtes .

Kui riigiabi anti enne KonkS muudatuste jõustumist, ei kehti tagasiulatuvalt KonkS § 42 ebaseadusliku riigiabi intressimäära, tagastamise tähtaega ning nõude aegumise tähtaega puudutavad sätted (KonkS § 87 lg 9).

Vastavalt Eesti Pagari lahendile (resolutiivosa p 4 ja 5) tuleb riigiabi tagasinõudmise asjades, milles ei ole Euroopa Komisjon otsust teinud, lähtuda nii aegumistähtaegade kui intressi määramisel riigisisestest õigusnormidest. Järelikult peab hindama, milliseid siseriiklikke norme saab abi tagasinõudmisel rakendada, kui KonkS-s sätestatud ühtsed reeglid veel ei kohaldu.

- Intressimäär

Intressimäär võlasuhetes on sätestatud võlaõigusseaduse (VÕS) §-s 94. Paragrahvis nimetatud Euroopa Keskpanga põhirefinantseerimisoperatsioonidele kohaldatav viimane intressimäär on aga olnud viimastel aastatel 0%. *Eesti Pagari* lahendi kohaselt on intressi määramine vajalik, et kõrvaldada ebaseadusliku abi tõttu saadud konkurentsieelist. Järelikult peab intressimäär olema samaväärne sellega, mida oleks kohaldatud juhul, kui toetuse saaja oleks pidanud abisumma laenama selleks ajavahemikuks turult. Kuna ilmselt turult ei saa laenu 0%-se intressimääraga, tuleks VÕS-i alternatiivina lähtuda toetuse saaja sõlmitud laenulepingutes kokkulepitud intressimäärast.

Kui riigiabi anti struktuurivahenditest, on tagasinõutava riigiabi intressimäär sätestatud perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduses. Seaduse rakendussätte § 64[3] järgi nõutakse ebaseaduslik abi tagasi kuni 2021. aasta 30. juunini kehtinud redaktsiooni alusel.

- Ebaseadusliku riigiabi tagastamise tähtaeg

Komisjoni teatise ebaseadusliku ja siseturuga kokkusobimatu riigiabi tagasinõudmise kohta punkti 126 kohaselt tähendaks riigiabi tagasimaksmise edasilükkamine või osade kaupa maksmine, et abi tagasinõudmise kohustust ei ole täidetud viivitamata, ning seetõttu ei ole see lubatud, isegi kui see suurendaks asjaomase liikmesriigi tulu. Niisiis tuleb ebaseaduslik riigiabi nõuda tagasi viivitamatult, kui siseriiklikus õiguses puudub mõni muu tähtaeg. „Viivitamatult täitmine" on määratlemata õigusmõiste, mille sisustamisel tuleb lähtuda konkreetse juhtumi asjaoludest. Arvestades pärast 01.07.21 antud riigiabi juhtumitele kohalduvat 4-kuulist tähtaega, siis sõltumata asjaoludest pole soovitav anda abi saajale ebaseadusliku riigiabi tagasi maksmiseks pikemat tähtaega kui 4 kuud.

- Nõude aegumine

Kui abi on antud struktuurivahenditest, on ebaseadusliku abi tagasinõudmisele kohaldatav tähtaeg neli aastat nõukogu 18.12.1995. a määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 alusel. Menetluse aegumistähtaeg katkeb, kui abi andja teatab abi saajale eiramisega seotud juurdluse algatamisest.

Kui tegemist ei ole struktuuritoetusega ja puudub muu toetuse andmist reguleeriv siseriiklik õigusakt, tuleb lähtuda haldusmenetluse seaduse §-st 69, milles reguleeritakse haldusakti kehtetuks tunnistamisega seotud tagastamist ja hüvitamist. Nimetatud norm viitab alusetu rikastumise nõudele ning tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 151 kohaselt on kõnealuse nõude aegumise tähtajaks 3 aastat.

Samas tuleb mõlemal juhul arvestada, et kui Euroopa Komisjon teeb samas asjas hiljem otsuse, on tal nõukogu määruse (EL) 2015/1589 artikli 17 alusel õigus nõuda ebaseaduslikku või väärkasutatud riigiabi tagasi 10 aasta jooksul abi andmisest.

15. Mis on riigiabi ja vähese tähtsusega abi register?

Riigiabi ja vähese tähtsusega abi registris (RAR) avaldatakse Eestis antava riigiabi ja vähese tähtsusega abi andmed, välja arvatud riigiabi, mida antakse põllumajanduses. Register hõlbustab eelkõige vähese tähtsusega abi kumuleerimisreeglite täitmist. Registri vastutav töötleja on Rahandusministeerium. Registrisse kantud andmetel on informatiivne tähendus. Andmete esitaja ehk abi andja vastutab registrile esitatud andmete õigsuse eest.

Kui abi andja tuvastab, et registrisse on kantud ebaõigeid andmeid või kui temale on nendest teatatud, peab andmeid korrigeerima. Kui näiteks struktuuritoetuse andmise kohta on tehtud finantskorrektsiooni otsus, tuleb toetuse vähenemisest tekkinud muudatus registris kajastada.

Vähese tähtsusega abi vaba jäägi päringuid saab teha Rahandusministeeriumi riigiabi kodulehel ning RARi kohta saab täpsemalt lugeda selle põhimäärusest.